

Debat: Tirsdagsanalyse: Sådan får vi flere forskere til landet

af prorektor for forskning og innovation Thomas Bjørnholm, bragt i Politiken
28.10.2014

Hør lige en vandet vittighed, som professor Charlie Marcus fortalte en aften i vennelag: To fisk mødes i Københavns Havn. Den ene fisk siger til den anden: »Synes du ikke, vandet er dejligt?«. Den anden fisk svarer med et spørgsmål: »Hvad er vand?«. Pointen er, at vi har faktisk et godt 'vandmiljø' i Danmark og bør tiltrække stimevis af de bedste forskere fra verdenshavet. Charlie Marcus er selv en stor fisk i den danske andedam. Endda en, der er svømmet mod strømmen, mens mange ender i USA. På Charlies cv står både Stanford og Harvard.

Og at han har flyttet sit center i kvanteelektronik fra Boston til Niels Bohr Institutet på Københavns Universitet (KU). Han er ikke den eneste. I løbet af fem år er antallet af udenlandske forskere steget med ca. 40 procent på KU. Aarhus Universitet og DTU oplever også fremgang.

Hvorfor kommer de kloge hoveder hertil? Selvfølgelig ikke kun for at hoppe i Havnebadet. Hvis du spørger Charlie, skal et godt forskningsmiljø indeholde flere ting. Niveauet skal være højt. Der kan han sætte flueben ved sine nye kolleger på Niels Bohr Institutet, hvis kundskaber stadig står mål med det forpligtende navn på deres arbejdsplads. Penge er selvfølgelig også en del af ligningen. KU er i de senere år blevet begunstiget af rekordbeløb fra private fonde, som har gjort forskellen, når universitetet ville rekruttere internationale forskerstjerner.

Dertil kommer, at byggeriet af verdens stærkeste neutronkanon ved navn European Spallation Source (ESS) netop er sat i gang på den anden side af Øresund i Lund. ESS er vores måske allerstørste attraktion, hvis vi skal tiltrække forskere af Charlies kaliber.

Vi taler om et potentiale på højde med Cern, forskningscenteret i Schweiz, som har skabt enorme videnskabelige pletsrud. Fra udviklingen af internettet for 30 år siden til opdagelsen af Higgspartiklen sidste år. Derfor er det ikke mærkeligt, at den danske stat har investeret 2 mia. kr. i ESS. Og det er ikke urealistisk, at ESS kan fostre fremtidens Novo Nordisk eller Haldor Topsøe.

Spørgsmålet er blot, hvad vi mangler, hvis vi skal få flere store forskerfisk til ESS. Her vil jeg pege på to problemer. Det ene er, at forskere fra USA, Canada eller Kina ikke må bo i København, hvis de arbejder på ESS, som jo ligger i Sverige. Men det må forskere gerne, hvis de kommer fra et EU-land. Det er galimatias, at vi ikke kan udnytte Københavns 'herlighedsværdi'.

Det andet problem handler om bløde værdier.

Her har Danmark noget at byde på. I en undersøgelse fra Oxford Research fremhæves de frie rammer for forskningen og den flade ledelsesstruktur som områder, hvor udenlandske vidensarbejdere giver Danmark høje karakterer. Professor Paul Evans fra Insead peger også på tillid og sikkerhed som danske fortrin. Mange udlændinge ser på danskere med lige dele beundring og mistro, når de køber nye kartofler ved landevejen og selv må lægge mønterne i en ubevogtet pengekasse. Evans nævner et forsøg, hvor man 'glemte' nogle punge med penge i forskellige byer i verden. I

Danmark dukkede næsten alle pungene op igen, inklusive kontanter. Resultatet var med modsat fortegn i Rusland, Kina og Mexico.

Men dansk kultur har også en vrangside. I undersøgelsen fra Oxford Research svarer kun hver tredje højtuddannede udlænding, at de opfatter danskere som åbne. Antropologen Dennis Nørmark har beskrevet det med et frugtbart billedsprog: I Sydeuropa er mennesker som en fersken: nemme at gå til. I Danmark som en kokosnød: svære at få hul på.

Hvordan kan vi lirke kokosnødden op? Måske havde DI-direktør Karsten Dybvad fat i noget, da han gav en opsang til det danske folk for nylig: Lad være med at opfatte udlændinge som en byrde, men som mennesker, vi har brug for. Vi skal skabe en »velkommenkultur«, som DI-direktøren formulerede det.

Omvendt tror jeg også, at mange udenlandske forskere har kvaler med at knække den danske kulturkode.

Særligt janteloven er hård. Selv om man er blandt verdens førende videnskabsmænd inden for sit felt, skal man ikke tro, man er noget. I USA behandles de største forskere som rockstjerner. Bygninger bliver rask væk opkaldt efter sprællevende mennesker. Tag bare professor Charlie Marcus, hvis forskningscenter på Harvard-universitetet blev kaldt The Marcus Lab.

Hvis vi skal skabe en velkommenkultur, skal vi selv forstå, at det tillidsskabende fællesskab har en pris: at det stærke individ til tider må underspille sig selv. Samtidig skal vores gæster forstå denne kulturelle nøgle til det særlige skandinaviske fællesskab.

Og så skal vi selvfølgelig invitere dem ind i varmen. Først da kan det udenlandske talent komme i spil - og bringe Danmark helt i front i ESS og mange andre sammenhænge.